

02.

“PROZESU HAUEK ERALDATZAILEAK DIRA; HITZ EGITEKO, ENTZUTEKO ETA BEGIRATZEKO MODUA ALDATZEN ZAIZU”

AITZIBER BLANCO GOIKOETXEA,
ELKARRIZKETA PROZESUTAN BIDELAGUN

Irati Sarasua Arbaolaza

Koka gaitezen: Hernani, 2014. Udaleko zinegotzien talde bat batetik, eta herritar talde bat bestetik, biltzen hasi ziren. Zertarako? Gure herriaren bizikidetzari ekarpen bat egiteko. Helburu komuna partekatuz urte luzez elkartu dira ezberdin pentsatzen zuten herritarrak eta politikariak euren artean hitz egiteko. Urte horietan guztietan egin den bidearen lekuko izan da euren bidelaguna, Aitziber Blanco Goikoetxea.

Hernanin izandako “elkarrizketa zirkulua”n hamar bat herritarrek parte hartu zuten; argazkian, “Memoriaren harria”ren aurrean, Kepa Pikabea, Mayi Ugartemendia, Leo Lecuona, Iratxe Ugalde, Estefania Morcillo, Yon Navarro, Juanjo Uria, Aitziber Blanco, Elias Miner eta Rosa Pellejero (argazkia: Urumeako KRONIKA).

Hasteko, Euskal Herri mailan, noiz eta nola sortzen da halako elkarrizketak egiteko beharra?

Nagusiki Gipuzkoan garatzen diren bizikidetza prozesu hauek modu formalean 2012an sortzen dira. Baina, egia da, aurreko urteetan egindako lana kontutan hartu gabe ezin direla ulertu. Gatazka edo indarkeria politikoa momentu gogorrenetan egon denean ere, gure gizartea oso polarizatua egon denean, egon dira elkarrizketaren bitartez gure desberdintasunak eta gatazkek kudeatzeko saiakera franko; modu antolatuan, elkarte edo eragile ezberdinen aldetik, eta baita ere norbanakoen aldetik. Urte gogor horietan ere zubi guztiak ez hausteko saiakera zintzoak egon ziren, eta horrek ere lagundu du prozesu hauek bideragarri egiten, finean ez ginela zerotik abiatzen.

Zergatik zabaldu zen bide hau 2012an?

Garai hartan aukera testuinguru berri bat irudikatzen zuten bi gertakari eman ziren. Alde batetik, ETaren indarkeria uztearen adierazpen irmoa dago. Erabaki horrek gure gizartearen zati bati lasaiago eta askeago bizitzeko aukera eman zion, euren bizitzak jomugan egoteari uzten zuelako.

Bestalde, Sorturen legeztatzearekin, proiektu politiko guztiek euskal erakundeetan sartzeko aukera berreskuratzen dute. Eta orduan proiektu politiko guztiek, berdintasun egoera batean, parte hartzeko aukera dute.

Horrez gain, momentu horretan gizarte mailan bakearen eraikuntzan, elkarrizketaren eta giza eskubi-deen eremuan lanean ari ziren zenbait eragile ginen; Baketik, Bakeola edota Lokarri adibidez. Testuinguru horretan hainbat herritatik eskaera batzuk iristen hasi

ziren. Ni garai hartan Lokarrin lanean ari nintzen eta guri lehen eskaera Errenteriatik iritsi zitzaigun. Bertan, herritar zein ordezkari politiko oso anitzen arteko elkarrizketa esparru bat abian jarri zuten, non azken hamarkadetan gertatutakoari begiratu nahi zioten. Eta horri heltzeko laguntza eskatu ziguten. Eta hala hasi ginen.

Hor hasi zen bidea, eta gaur arte iraun du. Zenbat herritan egin dituzue halako saioak?

Gipuzkoako Foru Aldunditik Bizikidetza sustatzeko lehen programa 2013an martxan jarri zen eta legegaldiz legegaldi jarraipena izan du. Programa honek udalerrri desberdinetan martxan jarritako elkarrizketa prozesuak sustatu eta babestu ditu eta horrek garrantzia izan du. Azken hamarkada honetan, 25 udalerririk parte hartu dute modu ezberdinean: batzuetan alderdi politikoen mahaia eratu da, besteetan herritarrena, eta egon dira bi mahaia aldi berean izan dituzten udalerrriak ere.

Udalerrri gehienetan, udaletako talde politikoak izan dira halako prozesuak sustatu dituztenak, herritarrengandik hurbilen dagoen erakundea izanik gatazka eta indarkeriak euren herritarrengan eragindako minari eta sufrimenduari erreparatzeko ardura hartu dute; gainera, gertatutako guztiak ere udaletako bizitza politikoa zeharkatu izan du eta horrek ere halako prozesuei ekiteko zentzua ematen zion.

Udalerrri bakoitzean izandako prozesuek berezko ezaugarriak dituzte, testuinguru desberdinek, prozesuak abiatzeko uneek eta parte-hartzen duten pertsonen ezaugarritzen baitute prozesu bakarra. Eta nik, azken hamar urteotan lagundu ditudan prozesuez hitz egin dezaket zehazki.

Herri bakoitzeko esperientzia bakarra izan da, bakoitzak bere ezaugarriak dituelako, baina prozesuek antzekotasunak ere izango zituzten, ezta?

Badira bai elementu komun batzuk, bai. Prozesu guztien hastapenetan bazen benetan bizikidetzari anitzen artean heltzeko borondate bat, oso ondo jakin gabe hori nola gauzatu. Eta hasierako borondate eta zeuden kezka horietatik abiatu ginen.

Oso hasieratik argi izan genuen halako espazioek bermatu behar zutela aniztasuna: hau da, alderdi politikoei dagokienez, udal mailan ordezkari zuten alderdi guztien parte hartzea ahalbidetzeak berebiziko garrantzia zuen, eta sortzen ziren herritar esparruetan, aniztasun esanguratsu bat lortzeko ahaleginak egiten ziren.

Bestalde, prozesu izaera bera, nola hasten ginen bagenekien baina ez nora iritsiko ginen, nola bukatuko genuen. Aldez aurretik ez zegoen bide orri bat idatzita, elkarrizketa linealak ez zirela antzematen genuen. Beraz, guzti honek ziurgabetasun handia eragiten zuen. Bide horri heltzeko beraz, segurtasun eta konfiantza maila bat eman zitzaketen zenbait elementu hasieratik adostea ezinbestekoa izan da eta horiek bidean zehar garrantzitsuak izan dira.

Nola bermatzen da aniztasun hori? Zein da gutxieneko hori?

Aniztasunarena oso erronka potentea da eta bere denborak behar ditu. Baina elkarrizketa esparru hauetan aniztasun esanguratsu bat lortzeko ariketa egiazkoagoa bilakatzen du, bai bertan parte hartzen duten pertsonentzat zein herritarrentzat, halako esperientziak gizarteratzen diren momentuan. Dena den, zenbaitetan aniztasun zabal bat bermatu nahi hori mugatzailea ere izan daiteke eta halako kasuetan aniztasuna elkarrizketa esparrura ekartzeko modu desberdinak aztertu beharra izaten dira, hau izan zen adibidez Hernaniko herritarren kasua.

Aniztasun esanguratsua lortu ote dugun jakiteko modu bat elkarri entzuterakoan norberaren errealita-

tetik aldentzen diren errealitateak taldean direla ikus-tea izaten da. Dena den, aniztasuna modu zabalean begiratu behar da, ez soilik ikuspegi ideologiko edo politikotik, baita ere genero edo adin ikuspegitik, indarkeriarekiko izandako harremanaren ikuspegitik edo gizarte mailan izandako ikuspegitik adibidez. Gertatutakoarekiko ertz oso desberdinak ematen ditu, bai eta aurrera egiteko aterabide berriak bilatzen lagundu ere.

Esan bezala, aniztasun horren garrantzia ere ezinbestekoa da kanporantzako pausoetan, bai ordezkari politikoei zein herritarrek ematen dituzten horietan. Jendeak ikusten duenean zeintzuk elkartu diren esaten dute: "Bizikidetzari ariketa bat izango zen, zeren oso desberdinak dira, eta horien arteko elkarrizketa ez zen erraza izan behar". Horrek balio erantsia ematen dio pertsona horiek gero adierazten dutenari.

Esango zenuke prozesu guztiek helburu bera dutela? Edo talde bakoitzak berea markatzen du? Zein da helmuga?

Nik uste dut meta-helburu bat badagoela; gure herraren bizikidetzari ekarpen bat egiteko nahia. Horrez gain, gero esplizituki talde bakoitzak helburu zehatz batzuk markatzen ditu.

Perspektibarekin ikusita, alderdi politikoen mahaietan gehien bat saiatu dira herriko memoria berreskuratzen, izandako giza eskubideen urraketak edo sufrimenduak artatzen, jasotzen, aitortzen eta erreparatzen, eta euren herriko bizikidetzan eragin positibo bat izaten.

Eta herritarren helburuak gehiago joaten dira ulertze-
ra zer gertatu den, zergatik gertatu den, eta gertatutakoa ez errepikatzeko lagungarriak izan litezkeen oinarri etikoak zehazten.

Bidelaguna zarela aipatu didazu hasieran. Zein izaten da zure egitekoa halako saioetan?

Bidelagun izatea prozesuan egoteko modu bat da, guk ere toki bat dugu prozesuarekiko eta pertsona

horiekiko ardura bat daukagu. Baina egia da ere, gure egoteko modu horrek ere bilakaera bat izan duela. Esaterako, 2012raino elkarrizketa balioan jartzen horren garrantzitsua zenean, espazioarekin askoz ere zurrunagoak ginen, elkartzen gintuena bilatzen genuen nagusiki.

2012tik aurrera testuinguru berri baten aurrean elkarrizketa konplexuagoak bideratzeko aukera ematen dela ikusten dugu, eta gainera, ikusten dugu jendea iristen dela euren emozioak, bizipen sakonenak irekitzeko borondatearekin, eta batzuetan behararekin, orduan guk ere beste toki bat bilatu behar dugu.

Hau da, bilatu behar dugu toki bat non, adibidez, emozioak sostengatu ditzakegun, jakinik gu ez gara la terapeutak. Baina egia da elkarrizketa batzuk terapeutikoak direla. Jendeak beretik asko jarriko du, eta zuri eskatzen dizutena da horri aurre egiteko moduak.

Bidelagun garen neurrian gu multi-partzialak gara, taldekide guztiei ulermen bera eskaintzen diegu, horrek ez du esan nahi arrazoia ematen diegunik edo baten edo bestearen alde gaudenik, baizik eta adierazten dituzten kezka, behar edo muga guztiak berdin ulertzeko gaitasuna dugula.

Aldiz, talde bezala prozesua zaintzeko hartutako akordio eta konpromisoen alde gaude. Hau da, prozesuarekiko talde kide guztiek duten erabakitze aukera eta ardura aktibatzen saiatzen gara zintzotasunaren bitartez.

Nola sortzen dira taldeak?

Herritar taldeak oso modu desberdinean sortzen dira; batzuetan herritar batzuen ekimenez, eta beste batzuetan udalaren bitartez. Hernaniko kasuan adibidez, herritar talde bat izan zen beste herritar batzuk deitzeari ekin ziotenak. Halakoetan herritarrek askotan esaten dute “bueno, deitu banaute pentsatuko dute nik ekarpen bat egin dezakedala. Norbaitek nigan konfiantza jarri du”, eta dei horrek bere biziko pisua hartzen du herritarren parte hartzean, norbaiten zureganako konfiantza zure konpromiso bilakatzen da.

HITZA, GILTZARRI

Herritarren kasuan, bertan egoteko baldintza batzuk zehazten dituzte? Hitzak, jarrerak... oinarri batzuk zehazten dira?

Bi argibide. Alde batetik, baldintzak aipatzen ditugunean ez dugu esan nahi elkarrizketa baldintzatu egiten dela, hau da, “besteak hau egin edo esan arte ez dut hitz egingo”. Baldintzak jartzea nolabaiteko erosotasunez hitz egiteko akordio batzuk zehazteko baizik. Bestetik, elkarrizketarako baldintza hauek bai espazio herritarretan zein politikoetan finkatzen dira eta oso antzekoak izan ohi dira. Kontutan hartu behar da, halako espazioetan oso elkarrizketa sakon eta konplexuak izateko aukerak sortzen direla eta horietan murgiltzeko espazio seguru batean gaudela sentitu behar dugu.

Azken finean, espazio hauetan lortu behar duguna da partaide guztiek espazioa eta prozesuarekiko bai ardura zein boterea (erabakitze ahalmen bezala ulertuta) partekatzea. Denok daukagu aukera berdina esateko zer den behar duguna espazio horretan nolabaiteko erosotasunarekin aritzeko, bai eta espazioak guretzat zentzua izan dezan. Hor adostuko dira partekatuko ditugun helburuak, prozesua zaintzeko baldintzak, zailtasunak kudeatzeko prozedurak eta landu nahi dugun agenda zehatza, adibidez.

Zeintzuk izan ohi dira baldintza horiek?

Konfiantzak eraikitze aldera konfidentziasunak berebiziko garrantzia du. Partaide guztiek espazio hauetan entzundakoa zaintzeko ardura hartzen dute, elkarri babesa adieraziz. Bestalde, entzumena dago, entzuteko saiakera, entzumenetik ulermenera pasatzen baikara. Horrez gain, zintzotasuna eta konpro-

misoa eskatzen da, zintzotasuna bakoitzaren mugak adierazteko, baina baita aukera eremuak lantzeko ere. Partekatzen diren lanerako baldintza hauek gure gaitasunez hitz egiten digute, jada garatuak ditugun gaitasunez edo bidean garatzen direnez. Eta baldintza guzti horiek prozesua zaintzen laguntzen digute, elkar zaintza horrek gai gatazkatsu eta konplexuei aurre egiteko espazio seguruak eraikitzen lagunduz.

Bestalde, parte-hartzea bermatzea. Hilabetean behin biltzeko konpromisoa hartzen badugu, ausentziek pisu handia hartzen dute. Elkarrizketa hauek duten prozesu izaerarekin lotuta dago hau, bileretan gaiak lantzeaz gain emozioak mugitzen dira, beraz, bilera bat galtzeak gertatzen ari dena ulertzea zaildu dezake edo bilera batean mugitutakoa hurrengoan ez bideratzea suposatuz.

Alderdi politikoen kasuan, baldintza horiei gehitzen zaie bizikidetzaren gaia alderdikierietatik aldentzeko konpromisoa, esparru hauek posizionamendu politiko soiletatik haratago joateko aukera ematen dutelako. Eta espazio hauetan, herritarren espazioetan ez bezala, testuinguru politiko orokorrak edo udaleko bizitza politikoak eragin ezkorrak izateko arriskua izaten da, beraz, halako egoerak daudenean horiek kudeatzeko prozedurak aurreikusteak ere garrantzia izaten du.

Kontatuko didazu lehenengo saio horiek nolakoak izaten diren?

Normalean herritarren espazioetan ez dakite norekin topatuko diren. Lehenengo bilera bat izaten da jakiteko zein beldur, kezka eta zalantza dauden. Hori horrela, argitzeko bilerak izaten dira, prozesua hastapenetik batera eraikiko dugula azaltzeko. Hain justu, hasierako marko hori adosten dugu, eta hor ematen dira lehenengo elkarrizketak, hor hasten da prozesua.

Erosotasuna lortzea zaila izaten da?

Hasieran beharrezkoa da denbora bat elkar ezagutu eta konfiantzak eraikitzeko, eta egia da gero bakoitzak

bere tokia aurkitzen duenean berriro ere beldurrak agertzen direla gai zehatzetan sartzen hasten garenean. Zergatik? Bada, giro polita sortu duzu, eta hor sortzen den beldurra da, zertarako alperrik min egin elkarri, zertarako egin aurre orain gure desadostasunei eta gure ikuspegi desberdinei lortutako giro atseginarenean. Baina, gero prozesuak adierazten duena da lortu den giro eta konfiantza horrek laguntzen diola besteari heltzen.

Horrek ez du esan nahi bilera batzuk ezerosoak edo zailak ez direnik, zeren badira. Gaietan mugitzen garen neurrian eta horiei zintzoki heldu ezker ezerosotasunak sortu daitezke, gure baitan mugimenduak ematen dira eta hori ez da beti erraza, baina hori gertatzen da neurri batean elkarrizketa hauek oso egiazkoak direlako.

Zenbateko taldeak egiten dira gehienez?

Talde txiki samarrak izaten dira, ezinbestekoa delako erosotasuna eta konfiantza lortu ahal izateko.

Normalean, taldeak ez dira hamar baino gehiagokoak izaten herritarren kasuan. Bestalde, politikarienean, eurek erabakitzen dute alderdi bakoitzetik zer nolako ordezkaritza nahi duten; normalean izaten da alkatea eta alderdi bakoitzetik bi edo hiru, eta azken hauek, normalean, zinegotziak izaten dira.

Aldarteak aldatzen joaten da saioetan zehar, konfiantza lortu ahala?

Bai. Aldarteak hobetzen da, baina hilabeteetan zehar gauzak ere gertatzen dira; halako prozesuak ez dira linealak. Niri espiral baten mugitzen direla esatea gus-tatzen zait. Hasieran espazio seguru eta konfiantzazko bat eraikitzeko denborak hartzen dira, nolabaiteko erosotasunez hitz egiteko. Baina gaiak lantzen aurrera egin ahala, desadostasunak agerian jartzeko baldintzak sortzen dira eta horrek ezerosoak izan daitezkeen elkarrizketei aurre egitea suposatzen du. Momentu horietan asko laguntzen du ikusteak egiten ari zaren

prozesu horrek emaitzak emateko gaitasuna duela. Elkar ulermen batera iristen ari direla ikustean, sentitzen dute zentzua duela ordura arte emandako guztiak.

Eta jakina, politikariengan ere berdin, elkarrekin urratsak emateko gai diren neurrian euren aldartea hobetzen da, prozesuak zentzua duelako. Aldiz, zenbait eztabaida asko luzatzeak eragin ezkorra izan dezake, horrek prozesuaren zentzua zalantzan jartzen duela. Kasu batzuetan luzapenaren arrazoiak gaiak suposatzen dituen mugimenduek eragiten dituen kezka izan daitezke, beste batzuetan kanpotik iristen diren oztopo edo erresistentziak izan daitezke. Kasu hauetan ikusi dugu elkarrekin aurrera egiten lortzeko denborak zaintzea garrantzia duela, baina aldi berean gaiari iskin egin gabe eta aterabide bat bilatzeko epe bat jartzea lagungarria izaten da. Azken finean, nagusiki espazio politikoetan, agendan jarritako gai guztiek alderdi edo herriko sektore baten behar eta nahiak jasotzen dituzte eta horiei erantzun bat bilatzea taldekide guztien ardurara bilakatzen da. Horrek ematen dio prozesuari zentzua eta baliagarritasuna, beraz, lehenago edo beranduago gaia landu eta itxi beharra dago.

Beraz, konfiantza ez da kontu estatiko bat dinamikoa baizik eta prozesuan zehar bere gorabeherak izaten dira. Baina argi dagoena da, lortzea zaila den bezala, galtzea oso erraza dela eta horrek bere zauriak uzten dituela. Beraz, behin hori gertatzen denean elkarrekin eta zintzoki, konfiantzak berreskuratzeko beharrezkoak diren urratsak eman behar dira, elkarrizketa emankor bat bermatzeko baldintza baita. Kasu batzuetan, adibidez, halako egoerak konfidentzialtasuna hautsi denean gertatzen dira.

Foro guztiek agenda berdinak osatuta daude? Zergatik erabakitzen du herritar foro batek bere ibilbidea amaitutzat ematea?

Foro bakoitzak bere helburuak eta horiek betetzeko agenda zehazten du. Behin partekatzen diren helburuak nolabait bete direnean, helburu berriak zehaztu daitezkeen begiratzen dute. Halakoetan, batzuk ase-

bete sentitzen dira eta beste batzuek lortutako konfiantzazko giroa beste gai batzuk lantzeko baliatu nahi izaten dute. Halakoetan zintzotasunez partekatzen denari begiratzen zaio eta partekatzen den helburua egindako ibilbidea modu duinean ixtea dela ikusten denean, egindako prozesuaren gizarteratze faseari ekiten zaio. Fase honek ere bere denborak behar izaten ditu herritarrei lortutakoa ulertarazteko eta egindako lana balioan jartzeko. Beraz, prozesu bat ixtea ez da porrota, erabaki kontziente eta ausarta ere bada, askotan ordura arte modu zaindu eta babestu batean garatu den prozesu bat plazara ateratzea suposatzen duen neurrian.

Eskuzabaltasun handia topatu duzu?

Izugarria. Eskuzabaltasuna, konpromisoa, jende ausarta. Halako talde batean arriskuak hartzen dituzu, maite ez dituzun gauzak eta haserretzen zaituztenak entzungo dituzu, bestalde, arriskuan jartzen zara aldaketa eta mugimendu bat suposatzen duelako eta kontutan hartu behar da esposizio maila handi bat suposatzen duela, oso bizipen sakonak azaleratzen direla, gogorak batzuk, zenbait kasutan bestelako esparrutan partekatu ez dituztenak. Prozesu hauek eraldatzaileak dira; hitz egiteko, entzuteko eta begiratzeko modua aldatzen zaizu. Hortaz, leku horretan jartzeko ausarta izan behar duzu.

Nolako jarrerak topatu dituzu? Oso ezberdin pentsatzen duten pertsonak biltzeaz ari gara hizketan...

Nik uste dut normalki halako prozesuetan badagoela predisposizio bat. Baina, batzuetan, ikusten duzu adostasun batera iritsi ezin duzunean ezerosotasuna, mina eta haserrea. Eta noski, elkarrizketa batzuk oso beroak izaten dira; espazioak horretarako aukera ere ematen du. Argi dugu, ezin diegu betoa jarri gure emozioei.

Orokorrean, jarrera da minik ez eragitearena. Gehiengotan, jendeak oso ondo pentsatzen du esango duen

hori, minik ez egiteko. Halere, batzuetan egon dira haserreak eta egoera oso deserosoak denentzat.

Indarkeria lehenengo pertsonan bizi izan duten pertsonak egon izan dira halako saiotan. Horrek erraztu edo zaildu egiten du bidea?

Kasuaren arabera ezberdina izan da. Gehienbat eragiten die inguruan dituzten pertsoneri, indarkeria lehenengo pertsonan pairatu duen norbaiten aurrean hitz egiteak pisu handiagoa daukalako. Hortaz, esaten den hori zaintzeko joera gehiago dago, ez mintzeak pisua hartzen du.

Baina, pertsonaren arabera izaten da. Egia da bere biktima izaeran bakarrik kokatzen bada zailagoa izango dela, agian bilatuko du berak bezala indarkeria pairatu duen jendea, hitz egiteko eta ulertzeko beraiek nola eraman duten. Kasu horretan bere antzeko esperientziarik duen jendea ez aurkitzeak bakardadea eragin diezaioke, horrexegatik oso garrantzitsua da hasieratik argi adieraztea taldearen helburuak, horren arabera pertsona bakoitzak hartatu dezan parte hartu nahi duen hala ez. Gertatu daiteke ere, pertsona horrek, indarkeria eragin dion hori edo unibertso horretako jendea bilatzea taldean, euren aitortza bilatuz. Prozesu hauetan garatzen den entzumen sakonak eta elkar ezagutza mailak besteen minak onartzea eta horien ardura hartzea ahalbidetzeko aukera eskaini ohi dute, baina egia da ere asebetetze maila ez dela beti berdina, zenbait kasutan minak leundu baino areagotuz. Beraz, kontu handia izan behar da taldeak osatzean, oso zintzoki adierazi behar da hasiera batetik zertarako elkartzen garen, bakoitzak duen egoera eta dituen minen arabera askatasunez erabaki dezan.

Bilera hauek diskretuki egiten dira. Bidean zehar herria ez da kontzientea hau dena gertatu dela. Publiko egitean zein inpaktu izaten du kalean?

Inpaktua neurtzea oso zaila da. Gure erronka ondorengoa da: konfidentzialtasuna eta diskrezioa ezin-

bestekoak dira elkarrizketa horiek emateko, baina aldi berean, herritarrok orokorrean prozesu horretatik at daude, orduan nola egiten dugu prozesu hauek zabalatzeko? Nola egin herritar eta eragile gehiago prozesuaren parte izateko?

Hernanin, adibidez, herritar taldearen azken fase honetan burututako "elkarrizketa zirkulua" abian jarri zenean, helburua prozesu diskretu bat egitea zen, taldearen asmoa ez zen bertan hitz egindakoa eza gutzera ematea, eskaintzen zen konfidentzialtasuna eta diskrezioa ezinbesteko baitzen espazio seguru bat bermatzeko. Baina esperientzia hain aberasgarria izan zenez, azkenean Hernaniko 12 herritarrek erabaki zuten bizitako elkarrizketa Biterin publiko egitea. Biteri bete egin zen. Sinistu nahi dugu horrek eragin bat izan duela, gutxienez bestelako elkarrizketa informalki sustatzeko gaitasuna izan duela, baina beti zaila da halako ekimenen eragina neurtzea.

Mahai politikoan erronka nagusiak udaletxean burutzen diren elkarrizketak mahaitik haratago alderdietan eta udaletzeko bizitzan ere eragin positibo bat izatea da. Normalean ordezkari politikoen artean hartutako erabaki bat publiko egin aurretik alderdian bertan kontrastatzen dituzte, alde batetik ematen diren urratsen zentzua ulertzen laguntzeko, eta bestetik, pausu horiek babestu asmoz, alderdikideen oniritzia izateko. Zoritxarrez, beti ez da lortzen, eta batzuetan gertatzen da nazional mailan alderdiak nahiko urrun daudela udalean egindako urratsetatik eta hartzen dituztela udalerrian emandako pausoen kontrako erabakiak, kontutan hartu gabe horiek herriko bizikidetzan izan dezakeen eragina.

HERNANI, EGITEKO MODU BAT

Hernaniko kasuan zentratuz, nola sortzen da Hernaniko saioak egiteko ideia? Nori bururaten zaio, zein egoeratan sortzen da eta nola jasotzen duzu zuk herrian halako zerbaiten beharra dagoela dioen deia?

Hernaniko kasuan mugarri bat 2013an Erreterian antolatutako Eraikiz, zine eta antzerki egitasmoa izan zela esango nuke. Bertan, lehenengo aldiz elkar-tu ziren PPTik EH Bildurako zinegotziak. Testuinguru horretan, herritar talde bat hurbiltzen zaigu Lokarrira. Donostiako gure bulegora etorri ziren hiru herritar, eta esan ziguten grina zutela, Julen Mendoza Erretereriako alkatearekin egon zirela, eta ea Lokarritik zer egin genezaken. Hor hasi ginen. Orduan hasi ziren eurak beste hainbat herritarri deiak egiten, eta taldea osatu zuten, 10-11 lagunekoa.

Bestalde, 2013an Gipuzkoako Foru Aldundiak Bizikidetza sustatzen programa ezagutzera eman zuen eta Gipuzkoako Udal batzuk bizikidetza prozesuak abian jartzeko lehen urratsak ematen hasi ziren eta horietako bat Hernaniko Udala izan zen. Orduan Hernaniko Udala ere Lokarrirekin harremanetan jarri zen. Orduan alderdi guztiekin hitz egiten hasi ginen, prozesu bat abian jartzeko baldintzak ba ote ziren aztertzeko eta 2014an adostu zen Udaleko mahaia martxan jartzea. Iragan urtera arte, prozesua modu diskretuan garatu zen, baina ordezkari politikoen arteko elkarrizketetatik eratorritako hainbat urrats publikoak izan dira.

Beraz, 2014an paraleloki hasi ginen, Udalarekin eta herritarrekin lanean.

Herritarren kasuan, zer nolakoa izan zen esperientzia?

2014 eta 2016 urte bitartean ibilbide pertsonal eta ideologiko ezberdina zuten hamar herritarrek elkar ezagutza prozesu bat burutu zuten. Euren bizipe-

2014 eta 2016 urte bitartean, azken hamarkadetan Hernanin gertatutakoaz aritutako hernaniarrek euren bizipenak herritarrekin partekatu zituzten, Errioguarda enea jatetxean (argazkia: Urumeako KRONIKA).

nak partekatu eta azken hamarkadetan gertatutakora hurbildu ziren. Egindako ibilbidearen emaitzak 2016ko uztailean Errioguardan herritarrekin partekatu zituzten, ordura arte elkartzen aritu ziren toki berdinean.

Hori egin ostean, taldeko zenbait kidek erabaki zuten euren beharrak asetuta zeudela eta hor amaitu zen euren bidea. Aldiz, taldea osatzen zuten 5-6 lagunek, aurrera egitea erabaki zuten, oso ondo jakin nola egin jakin gabe, euren bizitakoa zabaldu nahi zuten, landutako elkarrizketa dinamika zabaldu. Momentu horretan, kezka nagusia berriz ere taldearen aniztasuna nola bermatu izan zen, aniztasunak duen garrantziaz jabetuta. Azkenean, taldearen osaketa zabaldu beharrean Hernaniko bizipen anitzak taldera ekartzea adostu zuten eta ondorengo urteetan luzatu zen entzumen ariketari ekin zioten.

Zein entzumen ariketa egin zenuten?

Entzumen ariketak 2019an hasi ziren, Errioguardan, taldeko kideak, ni neu eta gonbidatzen zen pertsona elkartzen ginen. Azken honi ongi etorria ematen genion, azaltzen genion nortzuk ginen eta zer egin

nahi genuen. Eta orduan berea zen hitza, pertsona hori entzun egiten genuen.

Ariketa honetan parte hartu izandako batzuk azpimarratu digute eurentzako garrantzitsua izan dela ikustea beste herritar batzuk bere bizipenak entzuteko adierazitako nahia.

Zenbat pertsona elkarrizketatu ziren, eta zer egin zenuten elkarrizketa horien ondoren?

Azkenean, eta pandemia bitarteko, bederatzi pertsona elkarrizketatu genituen. Elkarrizketa horietako batean elkarrizketatuak galdetu zuen ea taldeak horrekin guztiarekin zer egingo zuen, eta hor interpelatua sentitu zen taldea. Lehen asmoa entzundakotik ondorio batzuk ateratzea zen, baina bidean Duke Duchscherer ezagutu genuen. Bera nazioarteko elkarrizketa konpontzailetan aditua da eta orduan elkarrizketatutako pertsonak elkartzeko aukera aztertzen hasi ginen eta euren arteko elkarrizketa bat bideratzeko proposamena luzatu genien. Aurrera egiteko pertsona guztien onespina ezinbestekoa zen. Euren galdetu ondoren elkarrizketatutako zazpi lagunek baiezkua eman ziguten eta taldeko kideekin batera hamabi pertsonaz osaturiko elkarrizketa zirkulua egin genuen 2022ko maiatzean.

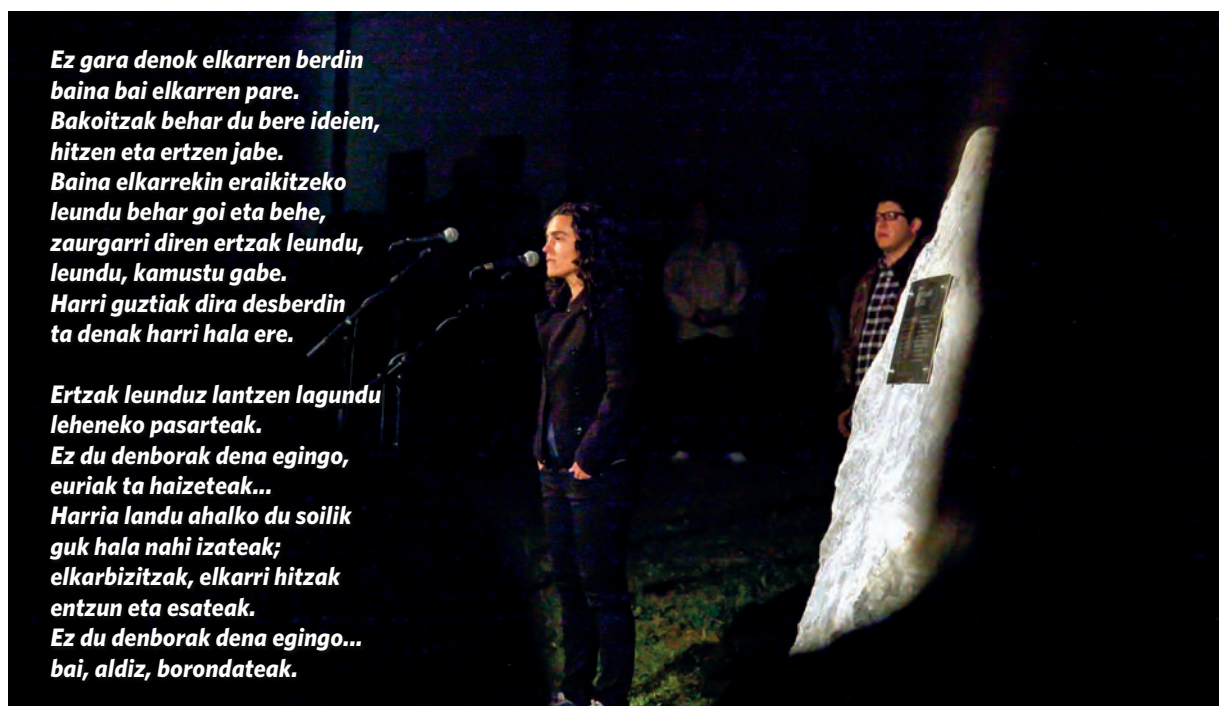

Lehenago aipatu bezala, hasierako asmoa elkarrizketa diskretua bat egitea zen, mesfidantzak eta kezkek nagusi ziren hasierako une horietan. Baina hiru egunetako elkarrizketa zintzo eta sakonetan bizitakoak aurreikusitako helburuak eta ustea gainditu zituen eta iragan urtean esperientzia gizarteratzea erabaki zen. Gizarteratze hau irailean Biteri Kultur Etxean egindako agerraldian gauzatu zen Hernaniko askotariko herritarren aurrean, bai eta ondorengo asteetan agerturiko elkarrizketa eta erreportajeetan.

Politikarien mahaiak urrats garrantzitsuak eman dituela aipatu duzu.

Nire ustez, garrantzitsua da azpimarratzea legealditik legealdira lanean jarraitu dutela. Horrek erakusten du alderdi guztiek bizikidetzarekiko duten konpromisoa, aldeztatik jakinda eurentzako prozesu hauek ez direla errazak. Izan ere, eurentzako esfortzu handia da egunerokoan izaten dituzten zailtasunen gainetik prozesuarekin jarraitzeko euren arteko konfiantzei eustea. Eta hala eta guztiz ere, 2015ean Ave Maria parkean memoriaren harria jartzeko gai izan ziren, Hernaniko herritar oso anitzak espazio berdinean

elkartuz. Nolabait toki honek bere balio sinbolikoa badu, are gehiago herritarrek ere hala adierazi baitzuten Kronikan egindako erreportajeetan argazkirako tokia hautatu zutenean. Bestalde, memoria berreskuratzea, biktimen aitortza eta erreparazioa dira mahai politikoen zereginetako bat, eta alor horretan beste mugarri bat izan zen iaz "Hernani 1960-2021. Motibazio politikoko indarkeria eta giza eskubideen urraketa larriak" liburua aurkeztu izana. Lanketa honek sufrimendua eta biktimizekiko begirada partzialak, edo gureak eta besteak, dinamikak gainditzeko gaitasuna izan du. Finean, orain arte ez bezala, biktima guztiei begirune bera adieraztea suposatu du, izandako giza eskubide urraketa guztiak ikusaraziz, iragan gogorra onartu eta aitortuz, inor baztertu gabe. Oraindik indarkeriaren oihartzunak oso bizirik dirauenean, mina eragiten duen hori ukitzea ez da lan erraza, baina giza eskubideetan oinarrituta dagoen metodologia baliatzea lagungarria izan da beharrezkoa zen lanketa honi ekiteko. Bide horretan elkarrizketa asko beharrezkoak izan dira, elkar ulermena, zintzotasuna eta empatia garatuz dokumentu bateratu batera iristeko. Eta beharbada horrek ematen dio egindako lanari balio erantsia; elkarrekin egitea zaila izan arren lortu dela, eta kotsentsuz egin dela.

Arlo politikoan, Udal Bizikidetzaz Mahaiaik urrats garrantzitsuak eman ditu, azken urteotan. Horien adibide, 2015ean Ave Maria parkean jarritako "Memoriaren harria" (eta Maialen Lujanbioren bertsoak) eta 2023an aurkeztutako "Hernani 1960-2021. Motibazio politikoko indarkeria eta giza eskubideen urraketa larriak" liburua (argazkiak: HUA/Argazkiak/DVLaureano Matias Rodriguez - Urumeako KRONIKA).

Zuretzako zer nolako esperientzia izan da Hernanikoa?

Konplexua eta ederra. Alde batetik, Udaletik memoria eta aitortzaren bidea bertan ordezkari politikoak duten lau alderdien artean eta kontsentsuz abian jartzea lortu dute, eta bestetik, herritarren aldetik, gai izan dira su baxuan oso bizipen anitzak eta kasu batzuetan kontrajarriak izan dituzten pertsonen arteko elkarrizketa gauzatzeko eta herriarekin partekatzeke.

Esan bezala, udalerrri bakoitzak bere prozesu propioa garatzen du. Prozesu bakoitzean erraztzaile bezala beste toki batzuetako tresnak edo metodologiak ekarri ohi ditugu eta tokian toki metodologik horiek garatu edo egokitzen dira. Hernanin hala gertatu da egindako elkarrizketa konpontzailearen kasuan. Dukek begirunez azpimarratzen zuen zein garrantzia zuen elkarrizketa egitasmo hau komunitatetik sortu izanak. Herritar batzuk izan ziren beste herritar batzuk deitu zituztenak. Herritarren dei horiek elkarrizketan parte hartzeari baiezkua emate-rakoan ezinbestekoak izan direla esan daiteke, eta are gehiago, ikusteak deitzen gaituzten herritarrak ere elkarrizketa berdinean parte hartuko dutela. Egiteko modu honek komunitate sentimendu sakon eta zabalagoa eraikitzen lagundu duela iruditzen zait eta Dukek duen ezagutzatik, beste toki batzuetan ikusitakoarekin alderatuz, egiteko modu hau berritzailea dela adierazi zigan.

Beraz, niretzat aukera handia izan da Hernaniko elkarrizketa prozesu hauen laguntzailea izatea, asko da ikasi dudana bai pertsonal zein profesional mailan. Nire aldetik eskerrak ematea besterik ez dut, nigan jarritako konfiantzagatik eta herriko bizikidetzari ekarpen bat egite aldera esparru bakoitzeko partaideek egindako lan zintzoagatik.

Herritarrak asebeteta sentitu direla esango zenuke?

Hori eurek esan beharko dute, baina entzundakoa eta irakurritakoagatik, orokorrean entzumen ariketa oso sakona eta zintzoa izan dela esango nuke, bai eta hasiera bateko espektatiba guztiak gainditu dituen ere. Behar bada adierazgarri nabarmenena esperientziaren berri herrian eman izana da. Uste dut hasieratik amaieraraino izandako zaintza eskertu dutela, baita momentu oro benetan elkarrekin erabakitzeke aukera bermatu izana, zintzoki jokatu izana ere.

Esango zenuke Hernanin egiteko bidea zela itxi dela?

Ezetz uste dut. Hernanin asko da sufritutakoa, asko izandako giza eskubideen urraketak eta bizitakoa. Beraz, oraindik egia, erreparazioa zein elkarrizketaren eremuan lana dagoela iruditzen zait. Orain arte emandako pausuek hurrengoak emateko oinarriak jartzen lagundu dezakete, bide partekatu bat irudikatzen giza eskubideen errespetuan eta entzumen sakonean oinarritutako bide bat.

Jada hamar urte igaro dira bizikidetzak eraikitzeke prozesua abian jarri zela eta asko da hortik ikasitakoa. Orain arte emandako urratsek zerbait adierazi badigute da bizikidetzak eraikitzeke denon beharra dugula, inor baztertu gabe eta denok modu erosoan parte hartzeke baldintzak eraiki behar ditugula. Baita desberdinen arteko elkarlanetik eta kontsentsutik pausu oso esanguratsuak emateke gaitasuna dagoela ere. Baina prozesu guztiak bezala, une bakoitzean eman daitezkeen urratsak aztertu behar dira, dauden zailtasunei nola aurre egin ikusi, bakoitzaren denborak zainduz eta aurrera egiteke baldintzak sortuz. Eta Hernani horretan dabilela iruditzen zait.